

طرح مطالعات روستایی
 دکتر منصور بدری فر
 گروه جغرافیا، دوره عالی تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی

مطالعات روستایی به دلیل اهمیت زیاد آن در قالب بحث های " سازمان فضای زندگی " در مجموعه مطالعات جغرافیایی که امروزه از طرف جغرافیدانان، با علاقه دنبال می شود، جایگاه ویژه ای کسب کرده است. دهیای روستا که کوچکترین واحد اداری در تقسیمات کشوری است، به دلیل برخورداری از وحدت کامل جغرافیایی که در بین واحدهای اداری - سیاسی (این ویژگی تقریباً " منحصر به روستا است) در سلسله مطالعات ناحیه ای، اعتبار جغرافیایی خاص پیدا کرده است. به همین دلیل، مطالعه جغرافیایی ده یعنی تحقیق روستا از نظر گاه جغرافیا و با تکیه بر معیارهای جغرافیایی می تواند به شناساندن روستا و نحوه بهره وری صحیح از آن کمک کند. امروزه در قلمرو جغرافیا، مطالعات روستایی نیز چون دیگر شاخه های آن با تکیه بر تئوری سیستم ها و با تاکید بر نگرش سیستمی، بررسی و تحقیق می شود. با توجه به این شیوه از تحقیق است که تمام اجزاء روستا اعم از عناصر طبیعی و انسانی آن که در شکل گیری شخصیت و پتانسیل روستا مشارکت دارند، در کل مطالعه مورد توجه قرار می گیرد. عدم اطلاع از امکانات بالقوه روستا، بهره وری کامل از آن را ناممکن و تدوین برنامه های مربوط به توسعه روستا را با مشکل مواجه می کند. چه بسا روستاهایی که علیرغم داشتن امکانات بالقوه قوی به دلیل عدم بکارگیری صحیح عناصر سازنده آن به ویرانه های تبدیل و زمین های آن بایر و بدون استفاده باقی مانده است. اگر نقش روستا و جایگاه واقعی آن در اقتصاد ملی شناخته و اهمیت آن در سلسله عوامل رشد و توسعه اقتصادی بازیابی شود؛ معلوم خواهد شد که ویرانی روستاها به جز عدم شناخت ظرفیت و پتانسیل آنها و بی تفاوت بودن به این بخش مهم از محیط زندگی که ناشی از ضعف و ناتوانی آشکار در مطالعات محیطی است، چیز دیگری نیست و اگر این روند ادامه یابد نتایج مخرب آن سنگین خواهد بود.

روستا اولین سکونت گاه دائمی انسان و محل فعالیت های کشاورزی و دیگر کوشش های بهره‌وری انسان از زمین است. روستا این ویژگی خود را از قابلیت محیطی و نوع معیشت خود که مولود شرایط محیطی و عوامل اکولوژیکی آن است، دریافت کرده است. تولید کشاورزی که در حقیقت محصول فعالیت های اقتصادی روستا است، ضمن تامین مواد غذایی مورد نیاز روستائیان و بعضی مایحتاج ضروری آنها، نیاز شهرنشینان به مواد غذایی و مواد اولیه برخی صنایع شهرنشینان را نیز تامین می‌کند. به این ترتیب اهمیت روستا در مجموعه عناصر اقتصاد ملی و نقش آن در رسیدن به هدف های خود کفایی که با لاکس در شرایط فعلی نظام اقتصاد جهانی از اهمیت ویژه برخوردار است، آشکار می‌شود. شهرگرایی و مشکلات ناشی از آن که در پی تغییرات اقتصادی - اجتماعی و سیاسی جامعه بصورت حرکت های جمعیتی از مبداء روستا به مقصد شهر انجام می‌گیرد، برنامه ریزان را به روستا و شناختن آن بیشتر متوجه کرده است. چرا که عدم شناخت ظرفیت و پتانسیل روستا و فقدان برنامه ریزی برای آن که مهاجرت های بی رویه و حساب نشده‌ایی را به دنبال آورده، به خرابی هر دو مکان، یعنی شهر و روستا منتهی شده است. امروزه این واقعیت بیشتر روشن شده است که روستانشینان با لاکس در کشورهای جهان سوم که به دلیل نوع معیشت خود، پیوسته با طبیعت در ستیز هستند؛ در جدال با آن تنها مانده‌اند و اگر فکر عاجلی بدان نشود، با سرعتی که سیل جمعیت از مبداء روستا به مقصد شهر روان است، در آینده نزدیک بخش دیگری از روستا ها نیز از دست خواهد رفت.

اگر امروز شناسایی روستاها را به روش علمی آغاز نکنیم و برنامه ریزی برای آنها را در صدر برنامه‌های توسعه ملی خود قرار ندهیم، فردا برای انجام آن خیلی دیر خواهد بود. چرا که در جهان نا پایدار امروز، از ابعاد اقتصادی و سیاسی آن که به سرعت به سمت ناپایداری بیشتر می‌رود، در صورت از دست رفتن روستاها معلوم نیست که نیازهای اساسی زندگی یعنی ارزاق مورد احتیاج و مواد اولیه خیلی از صنایع را فردا از کجا

و چگونه بدست خواهیم آورد • افزایش سریع جمعیت در سطح جهان که تقریباً همه سنگینی آن بدوش جهان سوم قرار دارد، محدودیت منابع تولید مواد غذایی و نیاز شدید کشورهای جهان سوم به تولیدات مواد غذایی، انحصار فروش آن به کشورهای صنعتی پیشرفته، گروه بندیهای خاص سیاسی در سطح بین الملل، امکان داد و ستد سالم و تهیه مواد مورد اشاره در آینده برای کشورهای جهان سوم با تردید مواجه کرده و این سؤال را مطرح ساخته که در صورت نیاز به خرید آن مواد، سیاست های مستقل و آزاد از گزند غرض و نیرنگ، کشورهای فروشنده مواد غذایی که تماماً " کشورهای سلطه گر هستند، مصون خواهد ماند؟ دورنمای قطب بندی سیاسی و اقتصادی جهان در آینده، که نشان از پیدایش قطب های اقتصادی سلطه گر و سودجو دارد، به این منتهی می شود که کشورهای نیازمند به مواد غذایی که تولید و صدور آنها در انحصار قطب های اقتصادی سلطه گر است، بدون دادن امتیاز به قدرت های ذکر شده در لیست خریداران مواد غذایی آنها قرار نخواهد گرفت، مهر تایید می زند • ضرورت تعالی و اعتلای کشور، دستیابی به افتخار " پیوسته آزاد زیستن " که در دنیای نامتعادل و آشفته تر فردا سختی هایی به همراه خواهد داشت و بالاخره عزم مومناندن از نگرانیهای ناشی از این عدم تعادل و آشفتگی، ما را به توجه بیشتر و باز هم بیشتر به شناخت روستاها و طرح برنامه های رشد و توسعه اقتصادی - اجتماعی آنها وادار کرده است. " طرح مطالعات روستایی " که ابتدا شرح خطوط کلی و سپس اسکلت و استخوان بندی طرح در قالب عملی آن در ذیل خواهد آمد، به منظور همسوار کردن راه مطالعات روستا و رفع بعضی از معضلات موجود در این راه تهیه و تدوین شده است که امید است علیرغم کمی و کاستی های آن مورد استفاده پژوهشگران روستا قرار گیرد •

در ارائه طرح به منظور حفظ اعتبار جغرافیایی آن سعی شده است که اولویت فصل ها با توجه به روابط علی آنها حفظ و رعایت شود • به همین منظور و در جهت تحقق این نیت، پس از شرح يك مقدمه که ویژگیهای اصلی موضوع تحقیق و خطوط کلی و روش کار در آن مطرح می شود، بحث

در باره موقع و مکان جغرافیایی روستا توصیه شده است. چرا که تعیین مکان جغرافیایی ده و مشخص کردن محل استقرار آن، اولین گام و مهمترین حرکت در شروع مطالعات جغرافیایی است. چون در مطالعات جغرافیایی تشبیه مکان پدیده در سطح زمین و تعیین بستر جریان آن یعنی جایی که پدیده بدان تعلق دارد، از اصول اساسی است. در حقیقت این همان چیزی است که جغرافیدان در تمام طول تحقیق، خود را با آن محسوس کرده و در هیچ مرحله از تحقیق خود را از آن جدا نمی‌کند و این ویژگی، مهمترین وجهی است که جغرافیدان را از پژوهشگران دیگر علوم جدا و تفاوت راه آنها را مشخص می‌کند.

در تعیین محل استقرار يك پدیده جغرافیایی در سطح زمين، از گذشته دور از طول و عرض جغرافیایی یعنی مختصات زمين استفاده شده است. امروز در سایه پیشرفت تکنیک نقشه و نقشه خوانی، ویژگیهای جغرافیایی دیگر مکان را نیز می‌توان با استفاده از آن بهتر مطرح ساخت. در این رابطه باید از مفاهیم Site, Situation استفاده شود. به این معنی که در بحث Site موقع ریاضی مکان لازم است با استفاده از طول و عرض جغرافیایی تعیین شود و در بحث Situation به تعیین موقعیت مکان در ارتباط با دیگر نقاط و مکانهای جغرافیایی توجه و به ترسیم چهار چوب آن کوشش شود. باید توجه داشت که موقعیت يك مکان در طول زمان ممکن است تغییر کند و تعالی و اضمحلال مکان را به همراه آورد. ولی موقع مکان که همان محل ریاضی پدیده است، پیوسته ثابت بوده و تغییری در آن بوجود نمی‌آید و این دو یعنی موقع و موقعیت جغرافیایی باید تواما " بررسی و مطالعه شود.

بعد از توجیه مکان جغرافیایی ده، مطالعات مقایسه‌ای اقلیم و آب و هوای آن باید مطرح شود. در انتخاب بحث اقلیم به عنوان دومین قدم در مطالعه، نقش اقلیم و عناصر اتمسفر در ساختن بستر حیات و زیربنای محیط جغرافیایی مطمح نظر بوده است. در تاکید بر مقایسه ای بسودن آن نیز بهره گیری از روش های خاص جغرافیا که به علم "مقایسه" معروف است، منظور نظر بوده است. استفاده از روش مقایسه‌ای که در اقلیم کاربرد

بیشتر و بهتری دارد، بالاخص در بحث اقلیم واحدهای مکانی کوچک چون روستا، بسیار مطلوب است.

در ابتدای مطالعه اشاره به عناصر ریاضی اقلیم به ویژه تکیسه بر عرض جغرافیایی از اقدامات ضروری است. عوامل سیاره‌ای موثر در سرد و گرم شدن زمین (کرویت زمین، کج بودن محور فرضی آن) و تأثیرپذیری مکان، از مواردی است که باید بدان توجه شود.

اطلس اقلیمی ایران، این اثر پر ارزش موسسه جغرافیای دانشگاه تهران که امروز چراغ راه خیلی از پژوهشگران جغرافیا است و در هدین جا لازم است سپاس خود را به تهیه کنندگان آن تقدیم کنم، می‌تواند به عنوان يك منبع مهم، مورد استفاده تحقیق مورد نظر قرار گیرد. اولین مزیت این اثر، ایجاد امکان مقایسه در بحث های اقلیم است. با استفاده از اطلس یاد شده، محل روستا در نقشه اقلیمی تعیین و مشخصه‌های اصلی اقلیم بر اساس اطلاعاتی که اطلس در اختیار می‌گذارد، تشریح می‌شود. عناصر مختلف اقلیم که با بهره‌گیری از مشخصه‌های اقلیم‌های مجاور مقایسه می‌شود، می‌تواند در تفسیر فعالیت های کشاورزی و دامپروری روستا مورد بهره‌برداری قرار گیرد. با مدد گرفتن از روش های کاربردی اقلیم می‌توان به رفیع خلاء های موجود بین عوامل اقلیم و فعالیت های کشاورزی و دامپروری که ناشی از عدم شناخت آن دو و فقدان روابط صحیح بین اقلیم و فعالیت های کشاورزی است، دست زد. اطلاعات اخذ شده از اطلس اقلیمی در کنار اطلاعات بدست آمده در محل و تحقیقات میدانی و ترکیب صحیح آنها، می‌تواند به تعیین قابلیت، درست، اقلیم روستا منتهی شود. در تحقیقات میدانی به اطلاعات مردم که در طی قرون و اعصار و از راه تجربه و مشاهده به دست آمده و در اذهان نقش بسته، باید توجه خاص معطوف شود.

قدم بعدی تحقیق، مطالعات ژئومورفولوژی و زمین ساختی است. این بخش از تحقیق به دلیل اهمیت زیربنایی خاصی که در ساختار طبیعی مکان دارد، از حساسیت ویژه برخوردار است. ویژگیهای ژئومورفولوژی و زمین ساختی هر مکان جغرافیایی با ملحوظ داشتن پتانسیل اقلیمی آن، خطوط

اصلی توانائیهای مکان را ترسیم می‌کند. در این بخش با استفاده از روش های ژئومرفولوژی، کاربردی و زمین ساختی فیزیکی، می‌توان به پیوند محکم ساختار زمین و ویژگیهای ژئومرفولوژیکی آن با نوع معیشت و فعالیت های اقتصادی انسانها اشاره کرده و ضرورت این نوع مطالعات را در رفع تنگناهای موجود در فعالیت های اقتصادی مکان، بر ملاحظه ساخت. تهیه برش و تفسیر آن، تعیین جنس زمین و سن آن و بالاخره استفاده از کلیه راهها در تعیین ویژگیهای ساختاری زمین، ضروری و اجتناب ناپذیر است. چرا که امر کاربردی در سطح روستا و اختصاص زمین های روستا به فعالیت های مختلف اعم از کشاورزی و مسکن و هر نوع فعالیت دیگر، در پناه اطلاعات صحیح بدست آمده از مطالعات ژئومرفولوژیکی و زمین ساختی میسر است.

مطالعات خاک شناسی، مرحله بعدی پژوهشهای روستایی است. در این مرحله مخصوصاً " توجه به این مساله که خاک مرلود تاثیرات عناصر اتمسفر و فرآیندهای اقلیمی بر سنگ، کره است، از ضروریات است. این توجه کدک شایانی به شناخت ترکیب خاک های مورد مطالعه و رفع نارسائیها و مشکلات آن می‌کند. تکیه بر جنس سنگ ما درو میزان فعالیت و نوع تاثیر فرآیندهای اقلیمی و اتمسفری در تعیین نوع خاک بسیار موثر خواهد بود. در این مرحله همراه با طبقه بندی خاک، طرح مسئله فرسایش خاک از نوع طبیعی و انسانی آن و نیز آلودگیهای خاک، ضروری است.

آب شناسی که مرحله دیگری از مجموعه مطالعات روستایی است در حقیقت تعیین پتانسیل منابع آب روستا در ابعاد مختلف است. تحقیق در باره منابع آب جاری و تحت الارض، دریا و دریاچه و چشمه های طبیعی و دیگر موارد آن بسیار مهم است. ربط پتانسیل اقلیمی و جنس زمین در تشکیل منابع آب و تقویت و تغذیه آنها و بالاخره بهره گیری از این منابع در فعالیت های مختلف مردم روستا و برقراری ارتباط بین آنها نیایسد فراموش شود؛ چرا که ممکن است بین منابع آب روستا و استفاده از آن تناسبی وجود نداشته باشد. به عبارت دیگر تنها وجود منابع آب حتی به مقدار زیاده آن ندی تواند دلیل بی نیازی مردم روستا به عنصر آب باشد. بنابراین بحث

در این باره اهمیت ویژه داشته و در تنظیم برنامه‌های استفاده از منابع آب و رفع نارسائیهای آن نقش مهم بازی می‌کند.

در بخش جغرافیای زیستی، بررسی در باره پوشش گیاهی روستا و تحقیق در باره حیات وحش و مجموعه جانوری آن و ارتباط آنها با دیگر عوامل طبیعی محیط و تعیین ترکیب و حفظ و نگهداری آنها در متعادل نگه داشتن سازمان فضای زندگی روستا، قرار دارد. اقلیم، ناهمواریها، خاک و منابع آب، این چهار عامل مهم طبیعی و عناصر بوجود آورنده زیر بنای محیط طبیعی، زمینه ساز اصلی در شکل گیری پریش گیاهی و مجموعه جانوری است. بعبارت دیگر هر زیر بنایی با توجه به ترکیبی که دارد و مشارکتی که هر کدام از عوامل در ساختار زیر بنا از خود نشان می‌دهند، پوشش گیاهی متناسب با خود و در نتیجه مجموعه جانوری هماهنگ با پوشش گیاهی را به سمت خود جلب می‌کنند. شناخت ترکیب طبیعی و تبیین ماهیت اصلی آن می‌تواند از انهدام محیط به دست انسانها جلوگیری و به حفظ و حراست ترکیب طبیعی آن کمک کند.

بررسی عناصر طبیعی با تکمیل بحث جغرافیای زیستی به پایان می‌رسد. پس از خاتمه این مجموعه از تحقیق که در حقیقت کوششی بسود در تعیین پتانسیل محیط و کشف توانائیهای بستر حیات مردم روستا، مطالعه وارد مرحله اصلی خود یعنی تحقیق در باره فعالیت های معیشتی و اقتصادی ده می‌شود. ابتدا نوع معیشت مردم ده و راههای مختلفی که زندگی روستائیان از آن تامین می‌شود، تعیین و رابطه طرق معیشتی با ویژگیهای محیط کشف و توضیح داده می‌شود. کاربرد زمین مهمترین بحث در محدوده فعالیت های انسانی ده است. چرا که منطبق کردن صحیح پتانسیل های طبیعی با روش های استفاده از آنها و بحث در باره نامر زونی ترکیب جغرافیایی مکان، از مهمترین موارد پژوهش مکانی است. مطالعات جمعیتی، بسط در ترکیب های سن و جنس آن و بالاخره تفسیر جنبه های مختلف آن از موارد اصلی است. اگر روستا با فشار جمعیت مواجه است، چگونه با آن مقابله می‌کنند؟ اگر از طریق مهاجر فرستی به آن پاسخ می‌دهد، مهاجرت ها به چه نقاطی

صورت می‌گیرد و برای جلوگیری از آن چه تدابیری باید اتخاذ شود؟
 در قالب جغرافیای اقتصادی ده به انواع تولیدات کشاورزی و مقدار
 آن باید توجه شود. فعالیت‌های جنبی از قبیل دامداری و نظایر آن نبایند
 از نظر دور بمانند. اگر روستا بیشتر به اقتصاد بسته نزدیک است؛ دلایل آن
 چیست؟ آیا می‌توان روستا را با برنامه ریزی درست از اقتصاد بسته دور کرد؟
 اگر روستا به فعالیت‌های داد و ستدی روی آورده، ارتباط آن بیشتر با چه
 روش‌هایی صورت می‌گیرد. اگر با روش‌های ابتدایی انجام می‌شود، دلایل
 عدم رشد آن کدام است؟ و اگر کشاورزی از شیوه‌های پیشرفته سود می‌برند؟
 چه عواملی باعث آن شده است؟ البته در تمام این موارد باید دلایل محیطی
 و جغرافیایی آنها جستجو شود. چرا که تحقیق اصولاً با هدف‌های
 جغرافیایی آغاز و لازم است با همان اهداف نیز به پایان برسد.

صنایع دستی به عنوان یک فعالیت جنبی که از ابعاد مختلف
 اهمیت دارد، لازم است جایی در پژوهش اشغال کند. این نوع فعالیت‌ها ضمن
 تأمین بخشی از هزینه‌های زندگی و برخی لوازم روستائیان از لحاظ پر کردن
 اوقات بیکاری آنان از اهمیت خاص برخوردار است. سوق دادن این نوع
 فعالیت‌ها به مسیر صحیح و معقول آن و انطباق آن با مقدمات محیطی ده که
 اصول برنامه ریزی آن از درون یک تحقیق کامل می‌تواند بیرون آید، بسیار
 مهم است.

ارتباط روستا با محیط پیرامون خود، وجود راه‌های اصلی و فرعی
 که با موقعیت طبیعی و جغرافیایی ده در ارتباط است و با لایحه فعالیت‌های
 تجاری و داد و ستدی روستا که در پناه آنها صورت می‌گیرد، از جمله
 بحث‌هایی است که باید روی آن تکیه شود. راه‌های صحیح برقراری ارتباط
 با نقاط دیگر با تکیه بر ویژگی‌های طبیعی روستا، چگونه است؟ رشد روستا
 چگونه تحت تاثیر این مسئله قرار گرفته است؟

زندگی مردم ده چگونه اداره می‌شود؟ خدمات لازم چگونه برده
 آنها می‌رسد؟ از خدمات، آموزش و امکانات ارتباط جمعی چگونه بهره
 می‌برند. نیازهای اساسی مردم ده از روستا تأمین می‌شود یا نه؟ در صورتیکه

از بیرون وارد می‌شود از کجا و چگونه صورت می‌گیرد؟ اصولاً روستا چنده نوع وابستگی هایی به روستاهای اطراف و یا به شهرهای نزدیک دارد. در این رابطه همه موارد باید تحلیل و تبیین و باتواناییهای بالقوه روستا سنجیده و راههای مناسب توصیه شود.

ساختار " طرح مطالعات روستایی "

۱- مقدمه:

بحث در باره ویژگیهای موضوع، خطوط اصلی و روش تحقیق

۲- مکان جغرافیایی ده:

۲-۱- مرقع ریاضی Site

۲-۲- مرقعیت، جغرافیایی Situation

۲-۳- مرقع طبیعی (محل استقرار) نسبت به دریا ، کوه ، رودخانه،

دریاچه ، جنگل ، بزرگراهها و مراکز اداری

۳- شناخت ویژگیهای طبیعی ده

۳-۱- مطالعات اقلیمی به روش مقایسه ای

۳-۱-۱- عناصر ریاضی و نجومی اقلیم (مقایسه عرض جغرافیایی، فصول)

۳-۱-۲- اجزاء اقلیم

۳-۱-۲-۱- حرارت:

میانگین های سالیانه ، اختلاف، درجه حرارت سالیانه

تعداد روزهای یخبندان ، گرمترین ماه ، سردترین ماه

حداکثر درجه حرارت ، حداقل درجه حرارت

۳-۱-۲-۲- بارش

میانگین سالیانه نمد نسبی ، تعداد روزهای ابری، تعداد

روزهای بارانی ، روزهای برفی ، باران سالیانه

رژیم باران و توزیع آن به فصول سال

۳-۱-۲-۳- فشار و تغییرات آن در طول سال

۳-۱-۲-۳- با دو تغییرات آن

- ۳-۱-۲-۵- سنتز اطلاعات بدست آمده در تعیین نوع آب وهوا
- ۳-۱-۲-۶- اقلیم مورد بحث در نظام آب وهوایی ایران و دنیا از چینه جایگاهی برخوردار است.
- ۳-۱-۲-۷- خلاصه و تفسیر جریان فصول در طول سال
- ۳-۲- مطالعات زمین ساختی
- ۳-۲-۱- چینه شناسی :
- مطالعه طولی و عرضی چینهها ، تحقیق در باره ویژگی سنگها (ماسه ، آهک ، خارا ، بازالت ، مارن ۰۰۰۰)
- ۳-۲-۲- ساخت تکتونیکی :
- شکست ها ، چین خوردگیها ، روفتگی ها ، محل آنها در نقشه تکتونیک ایران؛ پدیدههای ناشی از شکست و زلزله
- ۳-۳- مطالعات ژئومرفولژیکی :
- ۳-۳-۱- بررسی ارتفاعات و ناهمواریهای زمین، ترسیم منحنی و دیاگرام آنها ، تحقیق درباره عناصر کوه شناسی ، تحقیق درباره وجوه تسمیه آنها و استفاده از اطلاعات بدست آمده در کشف حقایق محیطی (در این مورد چند نمونه گفته شود)
- ۳-۳-۲- برش عمودی از عوارض تهیه و تحلیل شود، در تحلیل برش ها بخش ها از هم تفکیک شود.
- ۳-۳-۳- جغرافیای دیرین شناسی
- ۳-۳-۴- در صورت وجود برش زمین شناسی از طریق تجزیه آن به بخش های مختلف ، مقایسه لازم بین آنها صورت گیرد. سن ونوع اشکال و عوارض زمین بررسی و بحث شود (نوع ، کوه ، جلگه ، فلات و سن آنها) فرسایش چگونه است؟ چه تدابیری در برابر فرسایش خاک باید اتخاذ شود؟
- ۳-۳-۵- همراه با استفاده از برش های زمین شناسی ، نقشه مرفولژیکی هم مورد استفاده قرار گیرد و واحدهای مرفولژیکی تعیین شود.
- ۳-۳-۶- در صورتیکه استفاده از نقشه مرفولژیکی میسر نباشد ، نقشه مرفوگرافی مورد استفاده قرار گیرد.

- ۷-۳-۲- دیاگرام سه بعدی تهیه شود.
- ۸-۳-۳- خلاصه‌های از بحث مربوط به مطالعات زمین ساختی و ژئومورفولوژیکی آورده شود، نتایج دست آمده چیست؟ تاثیر عملی و روشن اوضاع طبیعی و شرایط اکولوژیکی بر فعالیت‌های اقتصادی چیست؟ چه تدابیری لازم است در حفظ و حراست زیباییهای طبیعت و ترکیب طبیعی محیط زیست اتخاذ شود؟
- ۴-۳- خاک و طبقه بندی آن:
- ۱-۴-۳- چه رابطه‌ای بین نوع خاک و اقلیم ده وجود دارد؟
- ۲-۴-۳- خاک روستا با پوشش گیاهی آن چه رابطه‌ای دارد؟
- ۳-۴-۳- خاک به عنوان عنصر اصلی کشاورزی، با فعالیت‌های زراعی ده چه رابطه‌ای دارد؟
- ۴-۴-۳- فرسایش خاک چگونه است؟ تدابیری که در مورد جلوگیری از فرسایش خاک باید اتخاذ شود.
- ۵-۳- آب شناسی:
- ۱-۵-۳- شبکه آبهای سطح الارض، کلیه آبهای روان‌ده، دبی و رژیم آنها مخصوصاً " اهمیت نیاز روستا به منابع آب روشن شود.
- ۲-۵-۳- شبکه آبهای تحت الارضی، منابع زیرزمینی، چاههای مورد استفاده قنات، دبی و رژیم آنها بررسی شود.
- ۳-۵-۳- منابع آبی دریا و دریاچه (عمق، جریان‌ات، تغییرات سطح آلودگی، حفاظت منابع آب و استفاده صحیح از آنها
- ۶-۳- جغرافیای زیستی
- ۱-۶-۳- پوشش گیاهی
- ۲-۶-۳- مجموعه جانوری
- ۳-۶-۳- حفاظت محیط زیست (جنگل، مرتع، هر نوع پوشش گیاهی دیگر، حمایت از جانوران و پرندگان وحشی، تدابیر لازم در مورد تحقیق این هدف)
- ۴- جغرافیای انسانی ده و مطالعه مقایسه‌ای آن
- ۱-۴- مکان ده، نحوه تشکیل و توسعه آن

- ۴-۲- نوع معیشت و ارتباط آن با شرایط محیطی
- ۴-۳- بررسی جغرافیایی جمعیت روستا (مقایسه با روستاهای نزدیک)، مهاجرت، ترکیب های مختلف جمعیت، نقش شرایط محیطی در ترکیب های جنسی و سنی جمعیت.
- ۴-۴- جغرافیای اقتصادی ده
- ۴-۴-۱- مطالعات جغرافیای کشاورزی ده، سیستم کشاورزی، وسعت اراضی زیر کشت، وسعت اراضی قابل کشت، روش های مورد استفاده در کشاورزی، وسایل مورد استفاده در کشاورزی، جدول تولیدات کشاورزی، مقدار محصولی که در هر هکتار بدست می آید، موسسات تعاونی که در زمینه تولید و توزیع فعالیت می کنند، نیازمندی ده به محصولات کشاورزی و ظرفیت طبیعی ده از بابت تامین این نیازمندیها دقیقاً " بررسی و راه حل ها ارائه شود.
- ۴-۴-۲- دامپروری و سیستم اداره آن، بحث در باره ویژگیهای محیطی دامپروری و ارائه راه حل های علمی و عملی
- ۴-۴-۳- صنایع دستی:
- ارتباط نوع صنعت با فعالیت های کشاورزی، عوامل موثر در ایجاد صنایع دستی و بحث در باره عوامل بازدارنده، بررسی موضوع از نقطه نظر توریستی.
- ۴-۴-۴- حمل و نقل و داد و ستد:
- شبهه حمل و نقل، ویژگی راهها، وسایطی که مورد استفاده قرار می گیرد، سیستم حمل و نقل، جدول کالاهای تجاری بررسی مقدار کالاهای خرید و فروش شده، سیستم داد و ستد و تسهیلات بانکی و استفاده از آن، نحوه داد و ستد در صورت نبودن بانک، تعاونی شدن روستا، ازداد و ستد چه سودی می برند؟ درآمدی که از طریق توریسم نصیب ده می شود.
- ۴-۴-۵- وضعیت مسکن
- انواع مسکن، اجزاء مسکن، مصالح آن، نقشه ده

۶-۴-۴- وضع معیشت ده :

آب آشامیدنی، نان، شیر، سبزیجات، گوشت، میوه، چگونه تامین می‌شود؟ سوخت، برق و دیگر احتیاجات چگونه تامین می‌شود؟ وضع بهداشت چگونه است (پزشک، بیمارستان، وضع درمان سنتی و استفاده از پزشکی جدید)؟

۷-۴-۴- اوضاع فرهنگی و اجتماعی

فرهنگ (مسجد، مدرسه، رادیو، تلویزیون ۰۰۰)
وضع بیسوادان، باسوادان، آمارگیری دقیق احتیاجات رفاهی
گردشگاهها و غیره، بررسی در باره اوقات بیکاری مردم ده.

۵- نتیجه:

سیمای خارجی ده، وجه تمایزده نسبت به دهات دیگر، شخصیت ده، ویژگیهای طبیعی ده: کوهستانی، دشتی، کوهپایه‌ای، جنگلی، ساحلی، کناره جاده‌ای، میانکوهی.
ویژگیهای اقتصادی: واردکننده، صادرکننده، دامپروری، متکی به تولیدات میوه‌های درختی، متکی به کشت تک پایه.
تاثیر وسایط حمل و نقل و رسانه‌های جمعی از قبیل رادیو، تلویزیون، تلفن و نظایر آن در رشد اقتصادی و اجتماعی ده، نزدیکی ده با شهر و دوری از آن چه تاثیراتی گذاشته، دیروز امروز، فردای ده چگونه است و توصیه‌ها چیست؟

منابع مورد استفاده

- 1- A.R.H Baker "The Geography of Rural settlement "
Pergamon oxford 1969 "
- 2- C.A. Alagoz "Ülkeler coğrafyası, yakın Çevre Etüdüleri
Hakkında açıklama coğrafya Arastirmalari Dergisi ANKARA
1972.
- 3- Hugh D. Clout " Rural Geography " Pergamon England 1976.
- ۴- کاظم ودیعی " مقدمه روستاشناسی ایران " انتشارات موسسه آموزش
و تحقیقات تعاونی (۶) تهران ۱۳۴۸
- 5- Necdet Tuncdilek " Doğal Bölgeler " ANKARA 1987.
- 6- R.J. Green "country planning " Manchester U, press "
Manchester 1971.
- 7- R.J. Johnston " Philosophy and Human Geography " Edward
Arnold London 1986.